

## ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ

### ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

335. ԳԻՏԱԴՈՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ.  
— Արդ՝ խորհրդական գործին մէջ անհրաժեշտ կը նկատենք ճշմարիտ դիտաւորութիւնը, առանց պնդելու դիտաւորութեան տեսակին վրայ, վասնզի վերեւ յիշուածներէն իւրաքանչիւրը, եթէ կրնայ ճշգրտորէն որոշել գործողին դիտումը կամ նպատակը, կրնայ առարկայապէս կազմել գործուած գործը խորհուրդներու տեսակէտով: Ս. Գիրքէն բացայայտ վկայ յուժիւններ չունինք այս մասին, բայց չենք կրնար ըսել ալ թէ Ս. Գրքին անժանօթ է այդ վարդապետութիւնը: Որովհետեւ մարդկային գործի համար տրուած հրամանը բաւական է եղբակացնելու համար թէ, ուրիշ մարդկային գործին պայմանը անհրաժեշտ է խորհուրդներուն համար: Քրիստոսի հրամանը ճշմարտ արարէք առ իմոյ յիշատակիւ (Ա. կորն. ԺԱ. 24) կը ցուցնէ թէ խորհրդական գործը իր մէջ կը պարունակէ յիշատակը ընելը, որ դիտաւորութեամբ միայն կ'արդարանայ: Եկեղեցին թէ՛ Ս. Հայրապետ ընդունով և թէ՛ իր կանոնական գործունէութեամբ առ ոչինչ համարեց այն գործերը, որոնց մէջ չէր կրնար տալի ունենալ դիտաւորութիւն: Եւ յետոյ, խորհրդաց գործեր են պաշտօնական գործերը, բարոյական գործերը և կերպաւորեալ գործերը: Իսկ այս պայմաններէն ոչ մէկը կրնայ արդարանալ դիտաւորութեան: Գիտաւորութիւնը անհրաժեշտ կը նկատեն նորողանդներն ալ, բայց անոնք բաւական կը համարեն լոկ արտաքին և ծաղրական դիտաւորութիւնը, զի ծաղրի քողին տակ ալ կը պարունակուի Քրիստոսէ հաստատուած գործին կատարումը: Բայց խաղաղանքը կրկին է մին՝ որ արտաքիններէն ալ կը հասկնանք թէ խաղ է, ու այն ատեն չունի խորհրդական գործին իսկութեան ոչ մէկ հիմ, գործինակ՝ Թա-

տերական գործը, իսկ միւսն է տրտաքիներուն լուրջ և ներքնապէս խաղական՝ գործողին մաքին գաղտնութեան մէջ: Իրաց այդ վիճակին մէջ կարելի չէ ըսել թէ չի գտնուի դիտաւորեալ գործ գործեղեցին կը կատարէ կամ Քրիստոսէ հաստատուած բայց չկատարուող գործ: Երբ այսպիսի կայ, միտցեալը կը վերագրուի գործողին անձնական պարագայից, որոնց համար ըսինք թէ ոչ մէկ կերպով չեն վնասեր գործին վաւերականութեան:

336. ԵՆԹԱԿԱՑԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ. — Խորհուրդը պաշտող պաշտօնեային գիմաբաժանեալն է ընդունողը, այսինքն նա՝ որուն համար կը պաշտուի նոյն խորհուրդը: Ընդունողին մէջ կը պահանջուի որ ըլլայ յարմարութիւն, որպէսզի հնար ըլլայ իրագործել խորհուրդին արդիւնքը: Այդ յարմարութիւնները երբեակի կը նկատուին, առաջինը՝ վաւերական ընդգտնելութեան, երկրորդը՝ օրինաւոր ընդգտնելութեան, երրորդը՝ արժանաւոր ընդգտնելութեան համար: Որպէսզի մէկը կարենայ վաւերաբար ընդգտնիլ խորհուրդը, կը պահանջուի նախ որ մարդկային վիճակի մէջ ըլլայ, այսինքն ըլլայ մարդ ի կենսա ըստ մարմնոյ, և ի կենսա ըստ մտոց, ունենալով մաքի վիճակ այնչափ որչափ կը պահանջուի յաւնուն խորհուրդին: Իսկ ենթակայութեան յարմարութեանց տեսակէտէն՝ ըսլոր խորհուրդները բացի միայն ենթակայութենէն, ընդունողը քրիստոնեայ կ'ենթադրեն, ուստի և չմկրտուածները վաւերաբար չեն ընդունիլ խորհուրդը: Բացառութիւն է միայն մկրտութեան համար, վասնզի խորհուրդ է մուտքի, և խորհուրդը ծննդեան և վերածնութեան, և անհնար կ'ըլլար պահանջել մկրտութիւն՝ մկրտութեան վաւերականութեան համար: Կը փնտրուի նաև դիտաւորութիւն և կամք, որովհետեւ ինչ որ ըսն է՝ բռնական և արգասաւոր չի համարուի: Սակայն այդ պայմանը կարեւոր է՝ երբ ընդունողը իր բնական ձիրքերուն վայելման մէջ կը գտնուի, իսկ եթէ օրէն պատճառով խորհուրդին հարկը և ընդունողին բռնական վիճակը անհնարին կամ դժուարին կ'ընեն երկու-

պայմաններուն միասնականութիւնը, այն ատեն ենթադրեալ կամքը և ենթադրեալ դիտաւորութիւնը իրականին տեղ կ'առնէր և բաւական կը նկատուին վաւերական համարելու համար ընդունելութիւնը Խորհուրդներուն, երբ անոնք բացարձակապէս հարկաւոր են և օգտակար: Դիտաւորութեան մասին ընդհանրապէս խօսելով, երբեք ընդունողին մէջ անհրաժեշտ չենք համարեր արդիւնքի տեսակէտով դիտաւորութիւնը, այլ կը շատանաք միշտ՝ զօրութեան մէջ դիտաւորութեամբ, որուն կից կ'ընթանան նաեւ ունակական և մեկնողական դիտաւորութիւնները:

### 337. ՕՐԻՆԱԽՈՐԹԻԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.

— Խորհուրդին օրինաւոր ընդունելութեան համար տնտեսական է լրացումը ներքին և արտաքին այն պայմաններուն, զորս կը պահանջեն գործին կատարելութիւնն ու կարգաւորութիւնը: Այս պայմաններն են՝ ծիսական ձեւերը, յայտարարուած պարագաները, տեղը և ժամանակը, դիրքն ու կարիքը և ուրիշ այսպիսի պարագաներ, որոնց համեմատ կը տարբերին Խորհուրդը մատակարարելու և ընդունելու գործողութիւնները: Իսկ արգասաւոր ընդունելութեան համար տնտեսական է որ ընդունողը կենդանեաց Խորհուրդներու շնորհաց վիճակի մէջ ըլլայ. այսինքն շնորհաց կեանքովը կենդանի ըլլայ, իսկ մեռելոց Խորհուրդներուն մէջ չի պահանջուիր շնորհաց վիճակ, այլ շնորհաց արժանաւորութիւն միայն, որ է հաւատք՝ յոյսով զօրացած, և սէր՝ պարտաստ գործելու: Արգասաւոր ընդունելութեան մէջ, երբ վաւերականութիւնը կատարեալ է, ընդունողը կ'առնու Խորհուրդը, բայց ոչ շնորհը, սակայն ոչ թէ որովհետեւ չէ արուած շնորհը, այլ որովհետեւ ընդունողը կամովին կը խփանէ անոր արդիւնքը: Այս սկզբունքներն կը հետեւի թէ իրին ընդունողը ինքն է որ պիտի վերցնէ արգելանքին կրճիմը: Խորհուրդը, որ ներկայ էր շնորհաց արգասիքով, կը սկսի այն ատեն կատարեալ խափանուած գործը և կու տայ արգասիքը, զոր շէր կրնար ներգարծել

նախապէս: Այս է որ կը կոչուի վերականգնութիւն կամ վերարժարծում Խորհուրդի, որուն արդիւնքը խափանուած էր պատահական արդիւնքներով, և որ հիմա կ'արգասաւորի այդ արգելքներու վերացումովը:

338. ԾԻՍԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ. — Վերաշինք Խորհուրդներուն տըւելութեան և ընդունելութեան համար օրինաւորութեան պայմանները, և ակնարկեցինք այն ծէսերուն, որոնցմով կը պաշտուի Խորհուրդը: Արդ, Խորհուրդներուն մէջ ծէսերը և արարողութիւնները էական կը համարուին միմայն նիւթին, ձեւին և պաշտօնեային պատկանեալ մասերուն մէջ, որպէսզի առաջին երկուքը այլևայլ չըլլան, ու երրորդը զուրկ չըլլայ աստիճանէ և իրաւասութիւնէ, իսկ մնացեալ մասնը դուրս կը մնան էական հանգամանքներու շրջանակներէն: Այսպիսիներն են լեզուն, որով կը կատարուի պաշտօնը, ասմունքները և երգերը, աղօթքները և ընթերցումները, անոնց մէջ հաստատուած կարգը, տեղը՝ ուր պիտի կատարուի, կանոնապէս սահմանուած օրն ու ժամը, զգեստն ու տարազը, զորս պէտք է հագնին պաշտօնեան և ընդունողը, կահն ու կարասին և զարդերը, որոնք պէտք է ծառայեն գործին կամ տեղին:

339. ԾԻՍԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐ. — Ծէսերուն արմէքը կ'անարգեն նորադանդները, ոչ միայն անպէս համարելով զանոնք, այլ նոյնիսկ վնասակար: Եթէ անպէտ ըլլան նին միայն պնդելով՝ ըսէին թէ ծիսական թերութիւնները չեն ստաններ վաւերականութեան, համաձայն կ'ըլլայինք մենք ալ, ինչպէս կանխեցինք ըսելու: Սակայն աշխարհական և ասվորական գործերու մէջ անգամ մարդիկ չեն բաւականաւոր սոսկ իրին վաւերականութեան պայմաններով, այլ և կը մանաւ ձեռք բերել և գործադրել այնպիսի հանգամանքներ, որ անցնեն անոնց ազդեցութիւնը և կանոնաւորեն կիրառութիւնը: Ու այդ է արդէն արարողութեան նպատակը, վայելուչ և ազդեցիկ կերպերով և գործերով պատրաստել սիրտերը, փառաւորել գործը,

վառել զգացումները և շատցնել արդիւնքները, Պօղոս կտրեթացւոց գրելով կը կտրգաղբէ համախմբութեանց կանոնները, Հաղորդութեան խորհուրդին կատարման ձեւերը, և ինչ ինչ պատուէրներէ վերջ, որոնք անոր վայելչութեան կը վերաբերին, կ'աւելցնէ. «Բայց զայլ ինչ, յորժամ եկից, յայնժամ պատուիրեցից» (Ա. կորն. ԺԱ. 34), որով Ս. Հայրերը կը հասկնան խորհուրդներու կատարման մասնաբաժան հրահանգները: Բաց աստի, նախնեաց բոլոր յիշատակները, Սուրբ Հայրց խօսքերը, հնութեանց մնացորդները մեզի կը ցուցնեն ձեւերը, կաները և զարդերը, զորս կը գործածէին առաջին դարերու քրիստոնեաները:

340. ԾԷՍԵՐՈՒ ՄԷՋ ԶԵՂՄՈՒՄՆԵՐ. — Զենք կրնար բոլորովին ալ չընդունիլ թէ ծիսական կերպերը և գործողութիւնները տեղ տեղ առիթներ առած են և կուտան իսկ տւելորդապաշտական նախապաշարունակութեան և շտապութեանց և ազնուութեանց և ուրիշ ապալիսի բաներու, որոնք արդարեւ ոչինչ կ'աւելցնեն խորհուրդներու պատիւին և ազդեցութեան վրայ: Սակայն այդ դժուարութիւնը ծիսակատարութեանց խնդրոյն չի ստանաներ երբեք: Արտաքին արարողութիւն-

ները խորհուրդին համար այն են ինչ որ մտրմինը է հոգիին համար: Կ'աւելցնեն անոր գործունէութիւնը և միջոցները ու երբեմն անտեղութեանց դուռ կը բանան: Օգուտը գործին բնութիւնէն է, իսկ մնասը զեղծումէն: Իսկ զեղծմանց փաստը չի կրնար տկարացնել գործին բնութեան պահանջը:

341. — ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ ԶԱՏ ԶԱՏ. — Համառօտիւ քաղցիցինք ընդհանրապէս խորհուրդներուն մասին կտրեաք գիտելիքները, այժմ մեզի կը մնայ մէն մի խորհուրդի մէջ մտնել զատ զատ, առանցմէ իւրաքանչիւրին մասին զանազան պարագաներ, որոնց ակնարկեցինք այս ընդհանուր խօսքերուն մէջ և զորս հնար է վերածել հետեւեալներուն. —

1. Իսկութիւն խորհուրդին,
2. Գոյութիւն խորհուրդին,
3. Նիւթ խորհուրդին,
4. Չեւ խորհուրդին,
5. Պաշտօնեան խորհուրդին,
6. Ընդունողք խորհուրդին,
7. Արդիւնք խորհուրդին,
8. Պայմանք խորհուրդին,
9. Ծէսք խորհուրդին,
10. Այլեւայլք:

ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՓԵՊՍ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

(Շարունակելի՝ 34)

